

Bálint Endre (1914-1986)

Variációk a groteszk temetésre, 1975

Olaj, farost 105 x 83 cm
Jelezve jobbra lent: Bálint 75, és
hátdoldalon minden táblán: Bálint 75

Kikiáltási ár: 2 500 000 Ft

Zsennye

Bálint Endre gyerekkorától kezdve gyönyörű emlékeket dédelgetett magában és állított szembe a fiatalok óta körülötte leelkedő halál árnyával. Már húszas éveiben megtámadta szervezetét a krónikus tüdőbaj, amely életre szóló társául szegődött, s időről-időre a Korányi Szanatóriumba, vagy a fővárosnál frissebb levegőjű Zsennyei Alkotótáborba kényszerítette. Betegségére jó gyógyírt jelentett a horgászat is, a csöndes, ábrándos folyóparti üldögélés, s amikor már nagyon kínozta a lelkiismeret furdalás, akkor felkerekedett, összepakolta a szerelést és bement dolgozni a művésztáborba. Az 1970-es években Bálint már megbecsült festőként töltötte a nyári hónapokat Zsennyén. 1969-ben monográfia jelent meg róla, 1972-ben kiadták írásainak első gyűjteményes kötetét, s 1973-ban a Műcsarnokban is kiállíthatott. A hetvenes évek közepe vitathatatlanul a krónikus betegség ellenére is kiteljesedő művészi pálya egyik csúcspontjának tekinthető, olyan összegző művek készültek ekkoriban, mint a *Triptichon ikonosztáz* (1974), vagy a *Motívumaim természetrajz-könyvéből* (1975).

Motívumok természetrajza

Bálint Endre művészetének gazdagsága egy élményekben bővelkedő élet lenyomata. Pályájának egy-egy szakaszát olyan emberek kísérték figyelemmel, mint Kállai Ernő, Kassák Lajos vagy Szabó Lajos, akivel a Korányiban ismerkedett össze. A számára talán legfontosabb élmény azonban mindenekelőtt Vajda Lajos barátsága lehetett, akinek művészete minta és mérce maradt számára egész életében. A harmincas évek második felében együtt járták Szentendre utcáskáit és gyűjtötték a motívumokat, amelyet Vajda a maga konstruktív-szürrealista tematikája alapján dolgozott fel. Bálintot ekkoriban még inkább a színek bűvölték el, s nem is alkotótársként, hanem barátként követte Vajdát. Az Európai Iskola idejében az École de Paris útját járta, s csak negyvenévesen talált igazán magára, amikor Szabó Lajos tanácsára visszatért a gyökerekhez, Vajda "transzparentikus" rajzaihoz, s újra hozzáfogott a motívumok kereséséhez.

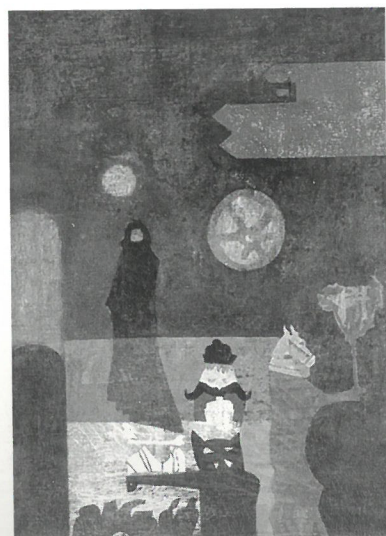
Montázs és ikonosztáz

A hatvanas évek epikus, narratív festményei után a hetvenes években egyre gyakrabban bukkant fel Bálint festészetében az osztott képforma. A korábbi festményeken egymás mellé rendelt, egymáshoz lazán kapcsolódó motívumokat Bálint több, kisebb felületen rendezte el, mivel az osztott képforma a kapcsolatok bonyolultabb hálójának lehetőségével kecsegtetett. A szintézist analízis előzte meg, az 1972-es *Képszonettek*, ahol egy-egy képen néha csak egy-egy motívum töredéke jelent meg. Úgy is felfoghatjuk, hogy ezekből álltak össze az ikonosztázok formáját követő táblamontázsok. A montázs azonban nem csak a táblák összeállításában kulcsfontosságú fogalom, hanem Bálint alapvető festői, kompozíciós eszköze. Számtalan kedves motívumának, ötlet- és alkalomszerű montázsából születtek az álmok költőiségét idéző táblaképei. Az ikonosztázzá rendeződő montázsok egyben folyamatos hommage-nak is tekinthetők, Bálint talán tudat alatt magára vállalta, hogy kibontja Vajda életművének néhány fonalát.

Groteszk temetés

Bálint Endre a hatvanas évek elején festett meg a rá jellemző, emblematikus színés motívumvilág első remekműveit, amelyek közé az 1963-as *Groteszk temetés* is tartozik. Az 1975-ös *Variációk a groteszk temetésre* már címével is jelzi, hogy a művész a korábbi festmény egyes elemeit kívánta ismét életre kelteni. S nemcsak az egyes képi elemek lehettek kedvesek számára, hanem maga a cím is. Erre utal, hogy 1974-ben már készített egy diptichont, amely a *Variáció egy groteszk temetéshez - Ráchel* címet viselte. Az egy évvel korábbi kép kifejezetten analitikus igénnyel készülhetett, hiszen négy főbb motívuma közül három (a lófej, a nőalak és a kerék) megtalálható a *Groteszk temetés*en is. Az 1975-ös *Variációk* viszont több olyan elemet tartalmaz (ablakok, poharak), amelyek a szintetikus igénnyel készült *Triptichon ikonosztázzal* is rokonítják a kompozíciót.

H.S.

Bálint Endre: *Groteszk temetés*, 1963.

